R E Z I M E – Reorganizacija sudstva: Izvještaj i prijedlog

Uvod

Upravni odbor Vijeća za implementaciju mira je, 28. februara 2002, odobrio strategiju za reformu sudstva u BiH, koja predviđa reorganizaciju sudstva u BiH, te postupak imenovanja sudija. Reorganizacija je inicirana činjenicom da postoji previše sudova i previše sudija u BiH, te da je to skup i neučinkovit sistem. U skladu s tim, reorganizacijom sudova želi se ostvariti sljedeće:

- Utvrditi odgovarajući ukupni broj sudova, odnosno sudija u BiH, [1]
- Utvrditi koji se sudovi trebaju spajati i na kojoj lokaciji,
- Utvrditi odgovarajući broj sudija za svaki sud, i
- Utvrditi druge aspekte organizacije uključujući stvarnu nadležnost, kao i utvrđivanje specijaliziranih odjela (npr. za privredne predmete)

Spajanje sudova – Prvostepeni sudovi

Osnovno pitanje u okviru projekta za reorganizaciju sudova jeste da se utvrde detaljni, objektivni kriteriji za spajanje sudova, te da se primjenjuju po istom principu. Isključivo subjektivni faktori nisu uzeti u obzir, a politička razmatranja su izvan okvira ove procjene. Konačno, predlaže se ukidanje 32 od 78 prvostepenih sudova (ukupno 41%), premda će 6 sudova ostati kao odjeli u okviru većih sudova (što smanjuje broj sudova koji se ukidaju na 33%). U prilogu B se nalaze karte na kojima se vidi raspored sudova prije, odnosno nakon reorganizacije.

Spajanje prvostepenih sudova je temeljeno na tri osnovna principa:

Ukupni broj predmeta – Sudovi sa "indeksom ukupnog broja predmeta" manjim od 3.0 (tj. procijenjeni ukupni broj predmeta je nedovoljan za rad 3 suca) su predviđeni da se ukinu. Za sudove sa indeksom većim od 5.5 smatra se da su dovoljno veliki, te je njihov dalji rad opravdan. Od 78 sudova , 38% ne ispunjava ovaj kriterij, 25% ispunjava, a za 23% suda se smatra da su na granici kriterija.

Populacija – Sudovi koji u sklopu svoje nedležnosti imaju manje od 35 000 stanovnika uzeti su u razmatranje za ukidanje. Za sudove koji obuhvataju više od 55 000 stanovnika, pretpostavlja se da su dovoljno veliki da opravdaju postojanje u prvom stepenu. Od 78 sudova , 48% ne ispunjava ovaj kriterij, 29% ispunjava, a za 23% sudova se smatra da su na granici.

Lokacija – U cilju osiguranja odgovarajućeg pristupa javnosti, predviđeno je da sud koji se nalazi na udaljenosti od 45 km ili više od drugog većeg suda (ili veće općine u kojoj ima sud) nastavi sa radom. Sudovi koji se nalaze 20km i manje od većeg suda, smatraju se nepotrebnim. Od 78 sudova , 12% ne ispunjava ovaj kriterij, 53% ispunjava, a za 35% sudova se smatra da su na granici.

Dodatna razmatranja – U razmatranje je uzeto opće stanje u određenom mjestu (zgrada suda, cestovni pristup…), kao i mišljenja, odnosno prijedlozi predsjednika sudova i ministara pravde, prilikom posjete više od 90 sudova u cijeloj državi.

Na nekim lokacijama, gdje je ukupan broj predmeta skromniji, a gdje je udaljenost problematična, smatrali smo potrebnim da ostane regionalni odjel drugog većeg suda, gdje bi glavni sud podržavao manji sud kod adminstrativnih poslova. U prijedlogu se nalazi šest ovakvih sudova.

Apelacioni sudovi

Kantonalni sudovi se ne mogu spojiti a da se ne izvrše odgovarajuće izmjene Ustava Federacije. Potencijalno spajanje ovih sudova, kako u Federaciji tako i u RS će se razmatrati u budućnosti onda kada bude moguće izvršiti odgovarajuće ustavne izmjene.

Vrhovni sudovi će nastaviti sa radom kao i do sada , premda poput nižih sudova, može doći do usklađivanja veličine suda kao i stvarne nadležnosti, u sklopu opće reorganizacije. (vidi u daljem tekstu).

Broj sudija

Broj sudija koji se dodjeljuje svakom sudu se računao na osnovu priliva predmeta. Dvije radne grupe sastavljene od sudija izradile su procjenu obima radnih zadataka u sudstvu na temelju novih procesnih zakona. Primjenjujući ovu procjenu na postojeće statističke pokazatelje u sudovima, u IJC-u su izračunali okvirni broj sudija za svaki sud. Rezime cjelokupnog smanjenja nalazi se u prilogu A.

Predviđa se značajno smanjenje broja sudija na prvostepenim sudovima (25%). Smanjenje broja sudija na drugostepenim sudovima je nešto manje (15%), iz razloga što je reformom procesnih zakona predviđena značajnija uloga ovih sudova. Na kraju, predlaže se da Visoko sudsko i tužilačko vijeće ne izvrši imenovanje za sva mjesta na Vrhovnim sudovima oba entiteta sve dok se ne razriješi pitanje nadležnosti u upravnim sporovima (vidi u daljem tekstu).

Stvarna nadležnost

Trenutno nema prijedloga za izmjene nadležnosti u krivičnim predmetima. Razlike u krivičnoj nadležnosti, koje postoje u entitetima, će se uskladiti naknadno.

Ovim planom reorganizacije predviđena je nadležnost prvostepenih sudova i to osnovnih sudova (u RS) i općinskih sudova (u Federaciji) u svim građanskim predmetima – kao i u

postupcima stečaja i likvidacije, te registracije privrednih subjekata.

Trenutno je u većini upravnih sporova nadležnost u okviru Vrhovnih sudova oba entiteta, i trebala bi se prenijeti na niže sudove. Detalji oko izmjene ove nadležnosti još uvijek se razmatraju.

Specijalizirani odjeli na sudovima

Plan reorganizacije predlaže uspostavljanje specijaliziranog "privrednog odjeljenja" na jednom općinskom sudu u svakom kantonu, odnosno okrugu, koji bi bio nadležan za sve privredne sporove (privredni predmeti, predmeti stečaja i likvidacije, kao i vođenje registra privrednih subjekata) za sve sporove ove vrste koji nastanu u kantonu, odnosno okrugu. Pored efikasnijeg procesuiranja privrednih sporova, ovo bi trebalo doprinijeti i ostvarenju općeg cilja, a to je privredni razvoj u BiH, tako što bi poslovni ljudi vremenom stekli povjerenje u to da njihove sporove vode sudije sa puno više iskustva i znanja u radu sa privrednim predmetima.

Implementacija/Finansiranje

Planom reorganizacije ostvarit će se značajne uštede sredstava, premda se ova sredstva moraju preusmjeriti na modernizaciju sudstva sljedećih nekoliko godina. Sudovima koji budu poslovali nakon reorganizacije trebat će dovoljno sredstava – naročito za opremu, prostorije i obučavanje – kako bi sudije i osoblje suda mogli ispuniti nova, znatno veća očekivanja.

---

[1] Projekt je ogranicen na op}inske i kantonalne sudove u Federaciji, osnovne i okru`ne sudove u RS, te Vrhovne sudove u oba entiteta. Novoosnovani Drzavni sud, ustavni sudovi, te sudovi za prekr{aje nisu obuhva}eni ovim projektom, kao ni sudovi u Brcko distriktu.